

YANGI O'ZBEKISTONDA TARIX SOHASINING DOLZARB MASALALARI

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

KONFERENSIYA TO'PLAMI

2026

URGANCH INNOVATIONS UNIVERSITETI

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

Yangi O'zbekistonda tarix sohasining dolzarb masalalari [Matn]: to'plam. – Urganch: 2026. – 212 b.

Dunyo tamaddunida **tarix fani** alohida va muhim o'rin egallaydi. Tarix boshqa fanlardan farqli ravishda insoniyat jamiyati taraqqiyoti, davlat va sivilizatsiyalarning shakllanishi, jamiyat hayotida yuz bergan siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlarni izchil hamda tizimli ravishda o'rganadi. Tarix ilmi o'tmish voqealarini tahlil qilish orqali bugungi kunni anglash va kelajakni belgilashda ahamiyatli hisoblanadi.

“**Yangi O'zbekistonda tarix sohasining dolzarb masalalari**” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallar to'plamidagi ilmiy tezis va maqolalar tarix sohasida amalga oshirilgan so'nggi tadqiqot va yangiliklarni keng ilmiy jamoatchilikka yetkazishga xizmat qiladi.

Mas'ul muharrirlar:

t.f.n., professor v.b. R.Abdirimov

PhD., dots. U.Maxmudov

Tahrir hay'ati:

PhD., dots. R.Anyozov

PhD., dots. M.Egamberganova

PhD., dots. B.Satimov

PhD., dots. O.Rajabov

To'plamda keltirilgan tezis (maqola)larning mazmuni, undagi ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlar hamda fikr-mulohazalar, takliflarning to'g'riligiga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

TURIZM VA OMMAVIY MADANIYATDA ETNOSPORTNING O'RNI

Yo'ldashev Behzod Furqat o'g'li

Urganch innovatsion universiteti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada etnosportning turizm va ommaviy madaniyatdagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. O'zbekistonda milliy sport turlari va xalq o'yinlarini rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosati, huquqiy-me'yoriy asoslar hamda ularning amaliy natijalari yoritiladi. Xalq o'yinlarining tarixiy ildizlari, tarbiyaviy va ijtimoiy ahamiyati, ayniqsa ko'pkari kabi etnosport turlarining yoshlar ma'naviy kamolotidagi roli ochib beriladi. Shuningdek, etnosportning madaniy turizmni rivojlantirish, milliy merosni targ'ib qilish va mamlakatning xalqaro imijini mustahkamlashdagi ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: etnosport, milliy sport turlari, xalq o'yinlari, turizm, ommaviy madaniyat, ko'pkari, madaniy meros, yoshlar tarbiyasi.

Аннотация: В данной статье с научно-теоретической точки зрения анализируется роль этноспорта в туризме и массовой культуре. Освещаются государственная политика Республики Узбекистан, нормативно-правовые основы и практические результаты, направленные на развитие национальных видов спорта и народных игр. Раскрываются исторические корни народных игр, их воспитательное и социальное значение, а также роль этноспортивных видов, в частности купкари, в духовно-нравственном становлении молодежи. Кроме того, обосновывается значение этноспорта в развитии культурного туризма, популяризации национального наследия и укреплении международного имиджа страны.

Ключевые слова: этносport, национальные виды спорта, народные игры, туризм, массовая культура, купкари, культурное наследие, воспитание молодежи.

Abstract: This article provides a scientific and theoretical analysis of the role of ethnosport in tourism and popular culture. It examines the state policy of Uzbekistan, the legal and regulatory framework, and the practical outcomes aimed at developing national sports and traditional folk games. The historical roots of folk games, their educational and social significance, and particularly the role of ethnosport disciplines such as *kupkari* in the spiritual and moral development of youth are highlighted. In addition, the importance of ethnosport in promoting cultural tourism, popularizing national heritage, and strengthening the country's international image is substantiated.

Keywords: ethnosport, national sports, folk games, tourism, popular culture, *kupkari*, cultural heritage, youth education.

Globalashuv jarayonlari jadallashib borayotgan bugungi davrda milliy o'zlikni saqlab qolish, madaniy merosni asrash va uni zamonaviy shakllarda targ'ib qilish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, etnosport — milliy sport turlari va xalq o'yinlari jamiyatning tarixiy xotirasi, madaniy qadriyatlari hamda tarbiyaviy an'alarini o'zida mujassam etgan noyob

hodisadir. Etnosport nafaqat jismoniy faollikni ta'minlaydi, balki ommaviy madaniyat va turizm rivojiga ham sezilarli hissa qo'shadi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda etnosportni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Bu jarayon milliy sport turlarini qayta tiklash, ularni zamonaviy sport tizimiga moslashtirish va xalqaro miqyosda targ'ib etishga xizmat qilmoqda.

Mamlakatimizda milliy sport turlari va xalq o'yinlarini ommalashtirish maqsadida muhim normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilingan. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 17 iyundagi PQ-5149-son qarori[1] bilan Etnosport turlarini 2025 yilgacha ommalashtirish va rivojlantirish dasturi tasdiqlandi. Mazkur dastur etnosportni tizimli rivojlantirish, sport infratuzilmasini mustahkamlash hamda yoshlarni milliy sport turlariga jalb etishga qaratilgan.

Shuningdek, Prezidentning 2022 yil 11 apreldagi PQ-201-son qarori asosida mahallalarda yoshlarni ommaviy sportga jalb qilish bo'yicha yangi mexanizmlar joriy etildi.[2] Ushbu qarorga muvofiq, 2023 yil 1 martdan boshlab milliy sport turlari bo'yicha uch bosqichli umumrespublika musobaqalari tizimi yo'lga qo'yildi. Bu esa etnosportning hududiy va ijtimoiy qamrovini kengaytirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Bugungi kunda etnosport turizm industriyasining muhim tarkibiy qismiga aylanib bormoqda. Xususan, har yili Toshkent shahrida o'tkaziladigan "Uzbekistan Ethno Games" respublika festivali hamda Xiva shahrida tashkil etiladigan xalqaro etnosport festivali milliy sport turlarini keng jamoatchilikka namoyish etish imkonini bermoqda. Tarixiy obidalar fonida tashkil etiladigan bu kabi tadbirlar xorijiy sayyohlar uchun o'ziga xos madaniy tomosha bo'lib, mamlakat turistik salohiyatini oshiradi.

"Ichan qal'a" majmuasida o'tkaziladigan etnosport festivallari tarixiy muhit va zamonaviy ommaviy madaniyat uyg'unligini yaqqol namoyon etadi. Bu jarayon etnosportni nafaqat sport musobaqasi, balki madaniy hodisa sifatida shakllantiradi.[3]

Tarixiy manbalarga ko'ra, xalq o'yinlari qadimdan Markaziy Osiyo xalqlarining urf-odatlar, marosimlari va bayramlarining ajralmas qismi bo'lib kelgan. Chavgon, ko'pkari, ot va tuya poygalari kabi o'yinlar yosh avlodda jasorat, epchillik, chidamlilik va tezkor qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirgan.[4]

Xalq o'yinlari haqidagi ma'lumotlar qo'lyozma manbalar, arxeologik topilmalar va etnografik tadqiqotlarda keng yoritilgan. Ularni ilmiy asosda qayta tiklash va zamonaviy sharoitga moslashtirish milliy an'analarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Buyuk alloma Abu Ali ibn Sino xalq o'yinlari va badantarbiyaning inson salomatligidagi rolga alohida e'tibor qaratgan. U badantarbiyani bir necha turlarga ajratib, ot minish, sayr qilish, chavgon va poyga kabi o'yinlarning jismoniy hamda ruhiy sog'lomlikka foydasini ilmiy asoslab bergan. Ibn Sino ta'limotida xalq o'yinlari inson kamolotiga xizmat qiluvchi muhim vosita sifatida talqin etiladi.[5]

Ko'pkari o'zbek xalqining eng qadimiy va ommaviy etnosport turlaridan biri bo'lib, jasorat, mardlik va oriyat timsolidir. Ushbu o'yin yoshlarni botirlik, chaqqonlik, jamoaviylik va mas'uliyat ruhida tarbiyalaydi. Ko'pkari nafaqat sport musobaqasi, balki yuksak badiiy saviyadagi xalq tomoshasi sifatida ham ommaviy madaniyatda muhim o'rin tutadi.

Ko'pkari Markaziy Osiyo va unga qo'shni hududlarda turli nomlar ostida o'tkazilib, mintaqaviy madaniy aloqalarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Turistik tadbirlar doirasida ko'pkarini namoyish etish xorijiy mehmonlar uchun milliy madaniyatni chuqurroq anglash imkonini yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, etnosport bugungi kunda turizm va ommaviy madaniyatning muhim tarkibiy qismiga aylanib, milliy merosni asrash, yoshlarni sog'lom turmush tarziga jalb etish va mamlakatning xalqaro nufuzini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Etnosportni ilmiy asosda rivojlantirish, uni zamonaviy madaniy va turistik jarayonlarga uyg'unlashtirish kelajak avlodlar uchun boy va barqaror madaniy meros yaratishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. <https://president.uz/oz/lists/view/5219>
2. <https://lex.uz/uz/docs/-5950242?ONDATE=11.04.2022%2000>
3. Jahon sivilizatsiyasida Boysun hududining moddiy va ma'naviy madaniyati. Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari. – Toshkent: “Yosh avlod matbaa”, 2022.
4. Tursunov S. N. Surxondaryo – etnografik makon. – Toshkent: Akademnashr, 2012. – 232 b.
5. Jabborov I. M. O'zbeklar: turmush tarzi va madaniyati (etnotarixiy lavhalar). – Toshkent: O'qituvchi, 2003. – 208 b.